

Після закінчення педагогічної практики студенти подають журнал із звітом про проведену роботу, розширені плани конспектів уроку з трудового навчання, додаткової спеціальності та виховного заходу, психолого-педагогічну характеристику особистості учня (IV курс) чи класу (V курс) та характеристику практиканта від школи.

В період педагогічної практики студенти поглиблюють і закріплюють теоретичні знання, які отримали під час занять в університеті, навчаються застосовувати їх у школі, самостійно планують роботу по трудовому навчанню і вихованню, проводять уроки з трудового навчання при цьому застосовують різноманітні форми і методи організації навчальних занять.

Таким чином практика є обов'язковою складовою у професійному становленні студентів денної і заочної форм навчання, невід'ємною частиною фахової підготовки майбутніх учителів технологій, вона має бути цілісною і взаємопов'язаною між собою, логічно побудованою, сприяти професійному розвитку студентів. Педагогічна практика дає можливість студентам практично спробувати свої сили у вибраній професії, спробувати застосовувати набуті знання у професійній діяльності.

Використана література:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник [Текст] / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Педагогічна практика: методичний посібник для студентів IV і V курсів спеціальностей 7.0101.03 “Трудове навчання”, “Професійне навчання” [Текст] / С. В. Завацький [та ін.] – Чернівці: ЧДПУ, 2001. – 60 с.
3. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України [Текст]: Проект // Інформаційний вісник “Вища освіта”. – 2004. – № 13. – С. 28-36.

Белан Т. Г. Педагогическая практика как важна составляющая профессионального становления будущего учителя технологий

В статье рассмотрена педагогическая практика как одна из необходимых составляющих процесса становления будущего учителя технологий. Проанализировано влияние педагогической практики на подготовку будущего учителя технологий.

Ключевые слова: педагогическая практика, общеобразовательное заведение, практикант, ученик, учитель технологий, студент.

Belan T. G. Student teaching as the important component of professional formation of the future teacher of technologies.

In article student teaching as one of necessary components of process of formation of the future teacher of technologies is considered. Influence of student teaching on preparation of the future teacher of technologies is analysed.

Keywords: student teaching, a general educational institution, the probationer, the pupil, the teacher of technologies, the student.

***Білик Р. М.
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка***

РОЛЬ ТА МІСЦЕ КУРСУ “ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ” В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті визначено основні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів технологій до безпечних умов праці в процесі трудової діяльності, розкрито основні фактори, що призводять до травматизму та можливі шляхи їх усунення.

Ключові слова: *трудове навчання; профорієнтація; система освіти; безпечні умови праці; техніка безпеки; охорона праці; нещасні випадки.*

Розвиток сучасної освіти формує вигляд майбутнього суспільства. Сучасна освіта потребує суттєвого реформування це пов'язане з кризою в самій системі освіти, яка викликана загальними суспільними явищами, переходом людства від індустріального до постіндустріального суспільства. Цей перехід неможливий без упровадження особистісно орієнтованих технологій навчання, максимальної індивідуалізації навчального процесу, створення умов для саморозвитку і самонавчання студентів, осмисленого визначення ними своїх можливостей і життєвих цінностей.

Паралельно з цим розвиток науково-технічного прогресу висуває нові вимоги до розвитку сучасного виробництва. Ці вимоги полягають у забезпеченні його кваліфікованими працівниками, які були б конкурентноздатними на ринку праці, володіли міцними знаннями, вміннями та навичками в різних галузях виробництва, проявляли себе як ініціативні, творчі особистості, здатні приймати самостійні рішення. Однак ці рішення окрім принесеної суспільної користі мають не шкодити її здоров'ю та здоров'ю оточуючих її людей.

Тому фахова трудова підготовка фахівців повинна відбуватися не лише з урахуванням перспектив та досягнень техніки та технології, а й з повним усвідомленням небезпек, які виникають під час тих чи інших технологічних процесів з обробки матеріалів.

Важливу роль у вирішенні цієї проблеми відводиться курсу “Охорона праці в галузі”, що вивчається в курсі підготовки майбутніх фахівців вищих навчальних закладів з метою формування в них знань щодо стану і проблем охорони праці в галузі відповідно до напрямку і фахової підготовки, складових і функціонування системи керування охороною праці, та шляхів, методів і засобів забезпечення умов виробничого середовища і безпеки праці в галузі згідно з чинним законодавством [1].

Вивчення курсу “Основи охорони праці” ґрунтується на знаннях з питань безпекижиттєдіяльності, отриманих студентами під час освоєння навчальних програм, що передбаченні для підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр, а програма курсу “Охорона праці в галузі” на основі раніше отриманих знань вбачає вивчення питань з охорони праці відповідно конкретній галузі і особливостей професійної діяльності майбутніх вчителів.

Охорона праці як галузь науки виникла на перетині соціально-правових, технічних і медичних наук, науки про людину. Головними об'єктами її досліджень є людина в процесі праці, виробниче середовище, організація безпечних умов праці на заняттях. На підставі цих досліджень розробляються заходи та засоби, спрямовані на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності.

Основи охорони праці – нормативна дисципліна, яка вивчається з метою формування у майбутніх фахівців з вищою освітою необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань та умінь з правових та організаційних питань охорони праці, з питань гігієни праці, виробничої санітарії, техніки безпеки та пожежної безпеки, визначеного відповідними державними стандартами освіти, а також активної позиції щодо практичної реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я працівників по відношенню до результатів виробничої діяльності.

Аналізуючи зміст навчальної робочої програми дисципліни “Основи охорони праці” для підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр Кам'янець-Подільського національного університету встановлено, що вивчення питань, що пов'язані з охороною праці в університеті здійснюється на двох рівнях: при вивченні БЖД в першому семестрі першого курсу, основ охорони праці – в другому семестрі першого курсу.

Програмою передбачений обов'язковий перелік тем і питань, які повинні бути розглянуті в дисципліні "Основи охорони праці" при підготовці спеціалістів фізики і технологій виробництва. Загальний обсяг навчального часу в годинах при вивченні дисципліни "Основи охорони праці" визначається освітньо-професійними програмами підготовки з урахуванням рівня небезпечності умов праці в галузі освіти. Обсяги вивчення окремих розділів і тем нормативної дисципліни "Основи охорони праці" визначаються з урахування професійного спрямування потоків і груп.

Поглиблене вивчення питань охорони праці, щодо організації умов безпечної діяльності та надзвичайних ситуацій на виробництві передбачається надалі на етапі підготовки спеціалістів за професійно-орієнтованими програмами, розроблені згідно з державними стандартами освіти як продовження цієї програми і спрямованими на оволодіння студентами методами і засобами створення безпечних умов праці з урахуванням специфічних особливостей освітньої галузі за профілем спеціальностей на базі знань дисципліни "Основи охорони праці" і профільюючих дисциплін.

При вивченні основ охорони праці чітко проглядається тісний взаємозв'язок наук (фізики, математики, технології виробництва) та їх прикладних напрямків (спектрального аналізу, фотографії, прикладної оптики, приладобудування, технологій та матеріалознавства). Тут чітко та детально розкривається історія розвитку уявлень про безпечні методи праці та виробництва, боротьба різних уявлень і моделей, практичне використання результатів наукових досліджень.

Робоча програма складена одна для студентів спеціальностей "Фізика та основи інформатика" і "Фізика та технології виробництва", оскільки однакова кількість годин відведена на вивчення даного предмету навчальним планом 54 год. Проте, викладання навчального матеріалу на цих потоках дещо відрізняється: для спеціальності "Фізика та основи інформатика" основний акцент робиться на розгляд безпечних методів праці в кабінетах фізики і інформатики та в галузях, що пов'язані з комп'ютеризацію різних сфер людської діяльності, а для спеціальності "Фізика та технології виробництва" детальніше розкривається методи безпечної праці та діяльності в навчальних та виробничих майстернях.

Заняття включають: лекції, лабораторні та практичні заняття (в тому числі і прикладного спрямування з використанням сучасних вимірювальних та діагностичних приладів та обладнання).

Метою вивчення дисципліни є теоретична й практична підготовка бакалавра до самостійного вирішення питань охорони праці в установах та організаціях. Знання, які отримані при вивченні дисципліни, дозволять вирішувати питання створення безпечних і нешкідливих умов праці при максимальній її продуктивності.

Для зручності вивчення курсу розділений на окремі модулі. Наведені запитання для самоперевірки студента, які виносяться на іспит. При вивченні курсу необхідно розглядати приклади, розв'язувати задачі, ознайомитись зі схемами й принципом дії захисних, запобіжних й очисних пристроїв, які наведені у рекомендованій літературі. Основні дані при вивченні курсу варто конспектувати, що допоможе закріпленню й систематизації отриманих знань, придбанню навичок самостійного навчання, а також при написанні контрольних робіт і підготовці до іспиту.

Лабораторний практикум з дисципліни проводиться в лабораторіях на експериментальних установках за методичними вказівками, розробленими викладацьким складом кафедри методики викладання фізики та дисциплін технологічної освітньої галузі, відповідно до навчальних планів та програм.

Результати досліджень, отримані в ході лабораторного практикуму, із основними висновками, що пояснюють і підтверджують теоретичні залежності, студенти вносять в конспект відповідних тем і використовують їх при вивченні курсу й підготовці до іспиту.

Методологічною основою курсу “Охорона праці в галузі” є науковий аналіз умов праці, технологічних процесів, виробничого обладнання, робочих місць, трудових операцій, організації виробництва з метою виявлення небезпечних та шкідливих виробничих факторів, виникнення можливих аварійних ситуацій. Головне завдання курсу – надати майбутнім фахівцям знання з основ охорони праці, реалізація яких на практиці сприятиме покращенню умов праці, підвищенню її продуктивності, запобіганню професійних захворювань, виробничого травматизму, аварій.

В процесі історичного розвитку виробництва завжди існувала необхідність в попередженні травматизму, в забезпеченні безпечних умов праці. Ця необхідність призводила до послідовного накопичення знань з охорони праці, що призвело з часом до зародження науки про безпеку праці. Впродовж тривалого часу в побуті існувала думка, що нещасні випадки і травматизм можуть бути непередбачуваними, однак наукою було зроблено протилежний висновок: нещасний випадок не випадковий.

Існує два фактори, що визначають безпеку на робочому місці, – це безпечна техніка та безпечна поведінка учня. При цьому більше половини нещасних випадків відбувається через небезпечну поведінку, помилки постраждалих. Людина, що виконувала роботу, чогось не помітила, не врахувала, не передбачила, з чимось не впоралась, поквапилась. Цьому слугували необачність, неухважність, бажання до вільної поведінки, схильність до конфліктів, нестриманість, надмірна самовпевненість, схильність до ризику, неповага до норм і правил, слабкі професійні якості.

Відповідно, предметом вивчення безпеки є не тільки техніка й технологічні процеси, а й людський фактор [4]. Результати аналізу вітчизняної системи охорони праці свідчать:

- про високий рівень виробничого травматизму, основними передумовами розвитку якого є неадекватність прийняття рішень в екстремальних виробничих ситуаціях і невиконання своїх професійних обов’язків у галузі охорони праці;
- зростання дитячого травматизму в навчально-виховному процесі;
- збільшення ролі людського фактору в управлінні охороною праці на сучасному виробництві.

Вивчення психічних причин нещасних випадків довгий час не проводився в зв’язку з тим, що довгий час існувала точка зору про складність та таємничість психічних виявів людей, а тому марні намагання до їх точного визначення. Більше того люди в процесі трудової діяльності не рідко і умисно порушують добре відомі їм правила, наражаючи себе на небезпеку [3]. Психологічні причини пов’язані з людиною, вивчає психологія безпеки праці – напрямок психологічної науки, в основі якої лежить вивчення психологічної причини нещасних випадків, які виникають в процесі праці, а також шляхів використання психології для підвищення безпечної діяльності.

Можна стверджувати, що поряд з організаційно-технічними причинами (застаріла технологія і організація виробництва, аварійний стан техніки та інше). об’єктивно проявляються психологічні причини. Психологія завжди взаємопов’язана з педагогікою. Область психології – закони розвитку психіки, а область педагогіки – управління цим розвитком. Якщо психологія безпеки вивчає психологічні причини нещасних випадків, то педагогіка, точніше професійна педагогіка, – безпосереднє навчання питань з охорони праці і отримання знань, які передаються із покоління в покоління.

Традиційне навчання, що проводиться на рівні інструктажу: ввідний, первинний, поточний, позаплановий, цільовий, які зіграли в свій час позитивну роль, на сьогодні потребує подальшого вдосконалення як по змісту, так і по організаційній формі навчання.

Проблема вдосконалення змісту навчальних програм та планів стає актуальною особливо сьогодні, це пов’язане насамперед з постійним розвитком науково-технічного прогресу та інноваційних технологій сучасного виробництва, а розвиток останніх в свою чергу диктує нові небезпеки з якими людина не стикалася досі. Необхідність у проведенні таких досліджень очевидна [2]. Нині характерною особливістю діяльності фахівця з

охорони праці є його професійна компетентність. А тому для підвищення якості їх підготовки у вищому навчальному закладі велике значення мають методичне дослідження й обґрунтування тем навчальної програми з охорони праці пов'язаних з їх професійною діяльністю; використання ефективних нових технологій навчання (дистанційних, комп'ютерних, модульних, кредитно-модульних технологій, мультимедіатехнологій) як в автономній формі, так і в поєднанні з традиційною формою навчання; здійснення необхідного і якісного контролю досягнень студентами відповідного рівня знань, навичок та умінь; розробка та систематизація дидактичних засобів навчання, у тому числі електронних навчальних посібників, ілюстративних і методичних матеріалів; створення автоматизованих навчальних курсів, комп'ютерних програм, автоматизованої системи контролю засвоєних знань.

Педагогіка вищої школи твердить, що вимоги, які ставляться перед професією вчителя диктуються трьома основними умовами:

1. Потребою освітньої галузі у спеціалістах з технологій;
2. Формуванням рис, що характерні для професії вчителя;
3. Формуванням в майбутніх фахівців технологій специфічних знань, умінь та навичок з предмету та спеціальності;

4. Формування нової культури безпеки праці вчителів технологій, яка б ґрунтувалася на підвищенні ступеня розвитку особистості і суспільства, можлива лише в результаті перетворення свідомості всіх прошарків суспільства. Освіта повинна при цьому мати специфіку випереджувального характеру, що дозволить суспільству перейти від пріоритету захисту в небезпечних ситуаціях до пріоритету попередження цих ситуацій, до знищення ймовірностей виникнення загроз, до забезпечення безпеки всієї життєдіяльності [5]. Тому, структура програми дисципліни повинна бути гармонійним поєднанням головних тем і питань, охоплювати всі важливі аспекти безпечного існування людини в сучасному світі. Головна особливість дисципліни полягає в тому, що педагогічні засоби повинні бути орієнтовані не стільки на передачу знань, скільки на формування відношення особистості до проблеми, а також і формування особистісних якостей студента.

Таким чином, ефективність викладання курсу “Охорона праці в галузі” в більшій мірі визначається методикою навчання, дидактичним та матеріальним забезпеченням предмету і вмінням викладача, використовуючи всі сучасні технології навчання для вирішення поставлених навчально-виховних завдань.

Охорона праці, як система забезпечення життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності, є найважливішою складовою професійної освіти. Отже, підготовка майбутніх фахівців технологій із питань охорони праці має величезне значення для здійснення державної політики в галузі охорони праці. Але проблеми формування необхідних знань, умінь і навичок та підвищення їх якості з питань безпеки праці, проблеми удосконалення форм і методів викладання науки охорони праці, проблеми впровадження та використання інформаційних, модульних, особисто-орієнтованих технологій при вивченні охорони праці досі залишаються найбільш актуальними.

Використана література:

1. Програма нормативної дисципліни “Безпека життєдіяльності” для студентів вищих навчальних закладів освітніх рівнів “неповна вища освіта” та “базова вища освіта” всіх спеціальностей. – К., 2002.
2. Безпека життєдіяльності, цивільна оборона та охорона праці // Інтегрована навчальна програма. – К. : Освіта України, 2005. – 24 с.
3. Кузнецов В. О., Мухін В. В., Бузов О. Ю. та ін. Концепція освіти з напрямку “Безпека життя і діяльності людини” // Інформаційний вісник “Вища освіта”. – К. : Видавництво науково-методичного центру вищої освіти МОНУ, 2001. – № 6. – С. 6-17.

4. Биков В. І., Кожем'якін О. С. Удосконалення процесу викладання дисципліни "Безпека життєдіяльності" у вищих закладах освіти // Безпека життєдіяльності. – 2007. – № 5. – С. 38-39.
5. Кобилянський О. В. Проблеми підготовки спеціалістів з безпеки життєдіяльності у вищих навчальних закладах // Матеріали VIII МНПК "Гуманізм та освіта". – 2006. – 11-13 червня 2006 року. – Вінниця : Вінницький національний технічний університет, 2006.

Билык Р. М. Роль и место курса "Охрана труда в отрасли" в системе профессиональной подготовки будущих учителей технологий.

В публикации выделяются базовые аспекты профессиональной подготовки будущих педагогов технологов к безопасным условиям труда в процессе трудовой деятельности, показано основные факторы которые приводят к травматизму и возможные пути их ликвидации.

Ключевые слова: трудовое обучение; профориентация; система образования; безопасные условия труда; техника безопасности; охрана труда;

Bilik R. M. Role and place of course labour "Protection in industry" in the systems of professional preparation of future teachers of technologies.

There are some aspects of professional preparation for future technological teachers to careless conditions of work in the process of realization classes in the scientific laboratories in the article. There are basic factories, that lead to hurt and some ways to their liquidation in this work.

Keywords: practical study, professional orientation, the system of education; careless conditions of work; the technic of safety; guard of work; unhappy incident.

Бондар Н. О.
Чернігівський національний педагогічний
університету імені Т. Г. Шевченка

ФОРМУВАННЯ НАВИЧКИ ВИЗНАЧЕННЯ ГОЛОВНОГО ВИДУ НА УРОКАХ КРЕСЛЕННЯ

З'ясоване значення формування навички визначення головного виду для продуктивної графічної діяльності. Визначено проблеми, з якими стикаються учні, їх причини, шляхи усунення. Запропоновано систему навчальних завдань та методичних прийомів, що сприятимуть формуванню навички правильного визначення головного виду в учнів на уроках креслення.

Ключові слова: навичка, головний вид, ортогональне зображення, вправа, графічне завдання.

Актуальність проблеми дослідження. Як свідчить педагогічний досвід, при виконанні креслеників з ортогональними проєкціями більшості учнів досить складно визначити головний вид деталі. Аналіз підручників, робочих зошитів, методичної літератури виявив, що питанню визначення головного виду перед виконанням кресленика приділяється незначна увага, або не приділяється зовсім [2; 4; 5; 6].

Більшість вправ і задач на побудову креслеників сформульовано таким чином, що учню вказується напрямок проєціювання для побудови головного виду, або він вже побудований. Інколи вчитель "допомагає" визначити головний вид шляхом підказки.

У досвідчених вчителів навичка визначення головного виду сформована в результаті багаторічної діяльності і відповідно наявності в пам'яті великої кількості просторових уявлень, тому вони часто не звертають уваги на труднощі учнів, молоді ж вчителі часто не можуть визначити причину цих труднощів, або не знають як їх усунути.

Метою даної роботи було вивчення процесу формування навички визначення головного виду при виконанні креслеників деталей учнями та визначення методичних рекомендацій для майбутніх вчителів креслення.